

Vergaderjaar 2004–2005

28 240

Evaluatienota Klimaatbeleid

Nr. 17

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 25 november 2004

Naar aanleiding van het beëindigen van de Energiepremieregeling 2003 heb ik u in mijn brief van 18 mei 2004 (TK 2003–2004, 29 200 XI, nr. 113) toegezegd dat ik nog vóór de behandeling van de VROM-begroting 2005 mijn voornemens ten aanzien van het klimaatbeleid voor de gebouwde omgeving, en de daarbij in te zetten middelen en beleidsinstrumenten, zou schetsen. In deze brief zal ik allereerst aangeven aan welke aanpassingen van het beleidsinstrumentarium op dit moment wordt gewerkt. Deze aanpassingen vloeien voort uit beslissingen die in het kader van de rijksbegroting reeds zijn genomen en in enkele gevallen zijn ze het gevolg van Europese regelgeving. Vervolgens wordt in de brief ingegaan op de voorbereiding van het beleid voor de lange termijn (na 2010). Tevens wordt in de brief de toezegging van de Minister van Economische Zaken gestand gedaan (15 juni jl.) om te komen met een visie op de ontwikkeling van zon pv in Nederland.

Staannd beleid

Het huidige klimaatbeleid voor de gebouwde omgeving is beschreven in een brief van 27 november 2001 (TK 2001–2002, 26 603, nr. 36) van de toenmalige Staatssecretaris van VROM. In die brief wordt ingegaan op het beleid en de beleidsinstrumenten noodzakelijk voor het halen van de reductiedoelstelling voor de gebouwde omgeving zoals vastgelegd in de Uitvoeringsnota Klimaatbeleid. In de bijlage van deze brief wordt een schets gegeven van de instrumentenmix van regelgeving, financieel instrumentarium en kennisoverdrachts-/voorlichtingsactiviteiten die op dit moment worden ingezet.

De reductiedoelstelling uit de Uitvoeringsnota Klimaatbeleid (3 Mton per jaar in 2010) is inmiddels vertaald in een emissieplafond (Streefwaardenbrief TK 2003–2004, 28 240, nr. 4). Voor de sector gebouwde omgeving geldt als emissieplafond 29 Mton CO₂ per jaar, te realiseren in 2010 (om precies te zijn gaat het om de gemiddelde jaarlijkse uitstoot over de jaren 2008–2012). Dit betreft alléén de directe emissies, voortkomend uit gasver-

bruik ten behoeve van ruimteverwarming en warm tapwater. Indirecte emissies (elektriciteitsverbruik) in de gebouwde omgeving zijn verdisconteerd in de streefwaarde voor de industrie en energiesector (112 Mton). Hiervoor wordt onder andere de emissiehandel als instrument ingezet.

Definitieve nieuwe projecties over de CO₂-emissies in 2010 voor de verschillende sectoren zullen worden gegeven in de Referentieraming van RIVM/ECN. Deze nieuwe raming wordt gemaakt ten behoeve van de 2^e Evaluatienota van het klimaatbeleid (ijkmoment 2005) en zal naar verwachting in maart 2005 worden gepubliceerd. De beleidsvoorstellen in deze brief betreffen staand beleid waarbij het in de instrumentering nog mogelijk is bij te sturen zodra de referentieraming gepubliceerd is. Bij een aantal voorstellen speelt ook mee dat er meerdere afwegingen aan ten grondslag liggen dan alleen de bijdrage aan het realiseren van de klimaatdoelstellingen. Mocht de nieuwe raming laten zien dat de beleidsinzet onvoldoende is dan zal ik in de 2e Evaluatienota aanvullende voorstellen doen. Omgekeerd, indien de nieuwe referentieraming een positiever beeld dan verwacht laat zien zal ik, met inachtneming van het hiervoor gestelde, bekijken welke consequentie dat kan hebben voor de intensiteit van het in te zetten beleid.

Voor het beleid maak ik onderscheid tussen de korte en de lange termijn. Voor de korte termijn betreft het primair de realisatie van de streefwaarde voor 2010. Omdat deze streefwaarde betrekking heeft op de directe emissies (emissies die ter plekke in woningen en gebouwen plaatsvinden), helpen alleen maatregelen die hierop invloed hebben. Het gaat dan om energiebesparing en de inzet van die vormen van hernieuwbare bronnen waarmee de directe emissies worden verlaagd (met name de zonneboiler en de warmtepomp).

De aanpassingen waaraan wordt gewerkt betreffen bestaand instrumentarium zoals de aanscherping van de energieprestatiecoëfficiënt (EPC) maar ook de implementatie van Europese regelgeving. Tevens bereid ik een tenderregeling CO₂-reductie in de gebouwde omgeving voor (waarvoor de dekking in de rijksbegroting is voorzien) die in de instrumentenmix de functie van de voormalige EPR zal innemen.

In de gebouwde omgeving is ook klimaatbeleid denkbaar waarvan de maatregelen niet ter plekke maar elders tot lagere emissies leiden. Het gaat hierbij om het terugdringen van het elektriciteitsverbruik waardoor centrales (die vallen onder het komende systeem van emissiehandel) minder uitstoot hebben. Voorbeelden hiervan zijn het stimuleren van zuinige elektrische apparaten en zon pv. Zon pv kan als hernieuwbare optie voor de korte termijn (2010) echter geen kosteneffectieve bijdrage leveren aan de doelstellingen. Naar alle waarschijnlijkheid staat zon pv in Nederland nog zeker twintig jaar of langer van rendabele toepassing af. Elke kWh die wordt opgewekt met zon pv kost op dit moment nog ca 40 à 50 €ct en kan daardoor bij lange na niet concurreren met meer traditionele (en andere hernieuwbare) vormen van energieopwekking. Het Ministerie van Economische Zaken is verantwoordelijk voor het beleid van de marktintroductie van hernieuwbare energie. Hierin wordt vanuit overwegingen van kosteneffectiviteit prioriteit gegeven aan windenergie en bio-energie. Het instrumentarium voor marktintroductie, zoals de MEP, is hierop afgestemd. Ik deel deze prioriteitsstelling en kies ervoor om het beleid op dit punt, voorzover ik over concrete instrumenten beschik, niet aan te passen. Deze maatregelen vormen dus geen onderdeel van de genoemde tenderregeling. Gelet op het langjarige perspectief op rentabiliteit en de huidige omvang van de onrendabele top bij zon pv, ligt het meer voor de hand in te zetten op het stimuleren van de lange termijn ontwikkelingen in plaats van op marktintroductie. Opname van deze tech-

nologie in de transitiebenadering ligt hierbij voor de hand. Aan het einde van deze brief zal ik kort schetsen hoe invulling aan de transitie wordt gegeven.

De lange termijnambitie voor het klimaatbeleid in de gebouwde omgeving is onderwerp van toenemende aandacht. Ook in de periode 2010–2030 zullen beleidsinspanningen nodig blijven om de CO₂ emissie in gebouwde omgeving verder terug te dringen. Daartoe acht ik het noodzakelijk om nu reeds een beeld te krijgen van de mogelijke ontwikkelingspaden zodat hier in het huidige beleid op geanticipeerd kan worden. Ook hier zal ik aan het slot van deze brief nader op ingaan.

Aanpassingen van het huidige instrumentarium gericht op 2010

Om de CO₂-emissiestreefwaarde voor de gebouwde omgeving te realiseren is, zoals hiervoor vermeld, in een eerder stadium besloten tot een aantal beleidsintensiveringen. Uit de Ex post evaluatie klimaatbeleid in de gebouwde omgeving blijkt dat fiscale regelingen (REB), direct gevolgd door regelgeving (EPN) voor de overheid de laagste kosten met zich meebrengen. Stimuleringsregelingen (EPR, EIA) blijken met name doeltreffend te zijn als het gaat om de meer grootschalige marktintroductie van maatregelen of producten. De kosteneffectiviteit van stimuleringsregelingen gericht op consumenten is vanuit de overheid gezien over het algemeen slecht. Bij de voorgestelde intensiveringen wordt rekening gehouden met deze conclusies.

Aanscherping EPC Woningbouw van 1,0 naar 0,8

De aanscherping past in de reeks aanscherpingen die sinds de introductie van dit instrumenten in 1995 zijn doorgevoerd. De laatste aanscherping vond plaats per 1 januari 2000 toen de EPC van 1,2 werd verlaagd naar 1,0. Tijdens de behandeling van de VROM-begroting 2004 in de Tweede Kamer is door mij aangekondigd dat de EPC in 2006 naar 0,8 zal worden aangescherpt. Deze aanscherping zal onderdeel uitmaken van een op dit moment in voorbereiding zijnd breder pakket van wijzigingen in de Bouwregelgeving. De aanscherping is reeds nu aangekondigd, zodat de markt (projectontwikkelaars, architecten e.d.) zich tijdig kan voorbereiden. Ook verwacht ik dat deze vroegtijdige aankondiging een positief effect heeft ten aanzien van innovatie op dit terrein. De aanscherping zal naar verwachting ook positief uitwerken op de toepassing van zonneboilers en warmtepompen in de gebouwde omgeving.

Aanscherping EPC Utiliteitsbouw

De EPC voor utiliteitsgebouwen is in 2003 voor het laatst aangescherpt. Momenteel wordt onderzocht of een nieuwe aanscherping mogelijk is. De verwachting is dat voor verschillende categorieën utiliteitsgebouwen tot aanscherping kan worden overgegaan onder de gestelde voorwaarde van kostenneutraliteit. Ik ga er voorsnog vanuit dat ook deze aanscherpingen in het eerder gememoreerde pakket wijzigingen in de Bouwregelgeving kunnen worden meegenomen.

(R)EB

De energielasten voor huishoudens zullen de komende tijd verder stijgen. Enerzijds wordt dit veroorzaakt door de gestegen olieprijs en de stijging van de daaraan gekoppelde gasprijs. Daarnaast zal per 1 januari 2005 de EB (voormalige REB) worden verhoogd. Dit betekent dat de kosteneffectiviteit van energiebesparende maatregelen verbetert. Het treffen van energiebesparende maatregelen wordt voor consumenten dus interes-

santer evenals het overgaan tot een zuiniger stookgedrag. In de communicatie over klimaatverandering, wil ik dit gegeven een meer centrale plaats geven.

Implementatie EU-richtlijn Energy Performance of Buildings

Op 4 januari 2003 is de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD) gepubliceerd. Een deel van de verplichtingen die uit deze richtlijn voortvloeien zijn in Nederland reeds gerealiseerd. Dit geldt o.a. voor:

- het stellen van energie-eisen aan nieuwbouw en ingrijpende renovatie;
- verplichte keuringen van ketels en airco's.

Daarnaast dient in Nederland nog geïmplementeerd te worden:

- verplichte energiecertificaten op transactiemomenten (nieuwbouw, verkoop, verhuur), waarmee de energieprestatie van gebouwen inzichtelijk wordt gemaakt;
- een zichtbaar energiecertificaat bij openbare (overheids)gebouwen;
- haalbaarheidsstudies naar mogelijkheden voor het toepassen van hernieuwbare energie-opties in gebouwen groter dan 1000m².

Uitgangspunten bij de implementatie van deze EU-richtlijn zijn:

- het minimaliseren van administratieve lasten die de implementatie met zich mee zal brengen;
- (waar mogelijk) aansluiten bij bestaande regelgeving;
- aansluiten bij bestaande instrumenten.

Concreet betekent dit dat bij de energiecertificaten voor nieuwbouw gebruik wordt gemaakt van de Energieprestatie-norm (EPN). Voor het verplichte energiecertificaat in de bestaande bouw zal worden aangesloten bij het Energieprestatieadvies (EPA) dat al bestaat en op vrijwillige basis kan worden aangevraagd. Momenteel wordt bekeken hoe het huidige EPA in overeenstemming kan worden gebracht met de eisen die de EPBD aan het energiecertificaat stelt. Een direct CO₂-effect van het energiecertificaat is er niet maar het certificaat zal wel de bewustwording bevorderen. Het zichtbare certificaat bij overheidsgebouwen dient de voorbeeldfunctie van de overheid te onderstrepen. Het haalbaarheidsonderzoek naar hernieuwbare energie-opties zal ook vooral een effect hebben in termen van bewustwording.

Energielabelling

In samenhang met de introductie van het verplichte energiecertificaat zal ook een (woning)energielabel worden ingevoerd. Op basis van berekeningen die moeten worden uitgevoerd in het kader van het verkrijgen van het certificaat kan een label worden toegekend aan woningen. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van de reeds bestaande methodiek met een classificatie van A t/m G (dat bijvoorbeeld ook voor energiezuinig witgoed en energiezuinige auto's wordt gebruikt). Voor het verwachte effect geldt hetzelfde als voor het energiecertificaat; het staat vooral in het teken van bewustwording.

Woningenergielabel als onderdeel van woningwaarderingstelsel (WWS)

In het kader van het onderzoek naar de modernisering van het woningwaarderingstelsel (WWS) zal worden onderzocht op welke wijze energiebesparende maatregelen in het WWS gewaardeerd zouden kunnen worden. Op deze manier kan het aantrekkelijker worden gemaakt om deze maatregelen toe te passen. Afstemming met het op basis van de EPBD vereiste energielabel ligt hierbij voor de hand.

Om de CO₂-streefwaarde in de gebouwde omgeving te realiseren zal vooral gewerkt moeten worden aan vraagbeperking (energiebesparing). Met name in de bestaande (woning)bouw is op dit punt nog veel te winnen. Ook sommige hernieuwbare bronnen (zonneboiler en warmtepomp) kunnen een bijdrage leveren. Voor beide type maatregelen geldt dat ze moeten bijdragen aan het halen van het CO₂-doel dat is vastgesteld voor de sector gebouwde omgeving; dat is mijn primaire verantwoordelijkheid. Energiebesparing en hernieuwbare bronnen zijn voor mij in het kader van het klimaatbeleid in de gebouwde omgeving dus geen op zichzelf staande doelen.

In de begroting 2005 is aangegeven dat er, naast de benodigde budgetten voor de implementatie van de EPBD, in totaal nog een budget van € 34,5 miljoen beschikbaar is ten behoeve van nieuw beleid voor het realiseren van de CO₂ streefwaarde in de gebouwde omgeving. Dit budget zal worden ingezet in plaats van de EPR. De beschikbare middelen dienen naar mijn mening zo kosteneffectief mogelijk ingezet te worden. Daarom kies ik niet voor het subsidiëren van een groot aantal individuele maatregelen, maar wil ik deze middelen inzetten voor grootschalige projecten. Hiermee worden de uitvoeringskosten beperkt, kunnen freerider effecten beter worden tegengegaan en kan dus een zo groot mogelijk reductie-effect worden bereikt. Ik ben van plan hiertoe een tender voor te bereiden. Het belangrijkste criterium bij het selecteren van de projecten zal de kosteneffectiviteit, gerelateerd aan directe CO₂-reductie, zijn. Op basis van de begin volgend jaar te verschijnen Referentieraming zal definitief worden bepaald op welke wijze de tender zal worden ingericht. Hierbij zal de mate waarin de klimaatdoelen voor de gebouwde omgeving gehaald zullen worden een belangrijke rol spelen.

Klimaatbeleid gebouwde omgeving gericht op 2030

Hiervoor lag in deze brief het accent op het realiseren van de streefwaarde voor de gebouwde omgeving in 2010. De ambitie is echter om na 2010 een verdere CO₂-reductie te realiseren. Verdere reductie zal niet kunnen worden gerealiseerd door enkel continuering van de inzet van huidige technieken en beleidsinstrumenten; hiervoor is inzet van nieuwe technieken en concepten nodig. Dit vergt op zijn beurt weer ingrijpende wijzigingen in bijvoorbeeld het bouwproces. Deze bedoelde transities zijn zo ingrijpend, dat het huidige Kyoto-beleid al moet worden getoetst op hun mogelijke effecten op verschillende transities. Dat betekent dat er niet alleen innovatiebeleid moet worden gemaakt, maar ook dat huidig beleid moet worden ingericht op de facilitering van innovaties.

Momenteel voeren SenterNovem en ECN in opdracht van het ministerie van VROM onderzoek uit naar de mogelijkheden van zo'n transitie en de consequenties voor het bouwproces en het beleid. Er zijn 3 transitiepaden onderscheiden. Deze paden zijn niet gekozen op hun realiteitsgehalte of wenselijkheid maar omdat ze een specifiek systeemconcept vertegenwoordigen. De onderscheiden transitiepaden zijn:

1. maximale isolatie van het gebouw en minimaal gebruik van installaties;
2. lokale productie van energie uit hernieuwbare bronnen
3. centraal geproduceerde klimaatneutrale energiedragers (waterstof)

Doel is om inzicht te krijgen in:

1. het reductiepotentieel en de kosten van de verschillende systeemconcepten;

2. de consequenties van verschillende systeemconcepten voor de bouwketen;
3. basistechnieken en conflicterende technieken tussen verschillende systeemconcepten.

De resultaten van dit onderzoek zullen begin 2005 worden opgeleverd en zullen dan ook aan de Tweede Kamer worden voorgelegd. Ook zal over de resultaten worden overlegd met het Ministerie van Economische Zaken vanwege de relatie met het project Transitie Energievoorziening. De eerder in deze brief genoemde optie zon pv biedt voor de langere termijn interessante perspectieven. Om die reden ligt opname van deze technologie in de transitiebenadering voor de hand. Zo kan de ontwikkeling van zon pv in relatie tot andere energiebesparings- of hernieuwbare opties in de gebouwde omgeving gewaardeerd worden.

Daarnaast is zoals reeds eerder gemeld het deelprogramma Gebouwde Omgeving van het stimuleringsprogramma Energieonderzoek Strategie (EOS-GO) van het Ministerie van Economische Zaken van belang. Doel van dit stimuleringsprogramma is het initiëren van onderzoek naar technieken/concepten voor energiebesparing en hernieuwbare energie die naar verwachting over een tiental jaren marktrijp kunnen zijn. In dit lange termijnonderzoek is zon pv één van de prioriteiten. De tender EOS-GO is inmiddels geopend.

Zoals eerder vermeld wordt ter voorbereiding op de 2e Evaluatienota Klimaatbeleid (publicatie in het 3e kwartaal van 2005) in het voorjaar van 2005 een nieuwe Referentieraming voor de emissie-ontwikkeling van broeikasgassen voor alle sectoren opgeleverd. Een kwartaal later zal een Optiedocument worden gepubliceerd waarin de mogelijkheden voor verdergaande reducties worden verkend. De (eerste) uitkomsten van genoemde onderzoeken zullen betrokken worden bij het opstellen van dit Optiedocument. In dit document zal tevens duidelijk worden gemaakt welke reservemaatregelen ingezet kunnen worden indien de doelstelling voor de gebouwde omgeving met intensivering van het huidige beleid niet gehaald zal worden.

De Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
P. L. B. A. van Geel

In het kader van deze doelstellingen worden in de **woningbouw** momenteel verschillende instrumenten ingezet.

Regelgeving:

EPN-W: Vanaf eind 1995 dient nieuwbouw woningbouw te voldoen aan de EnergiePrestatieNorm (EPN). Hierbij worden in het Bouwbesluit minimum-eisen gesteld aan de energetische kwaliteit van het ontwerp van een woning. De huidige norm is sinds 2000 1,0.

Fiscaal/financieel:

(R)EB: In 1996 is de Regulerende Energie Belasting (REB) ingevoerd waarbij belasting wordt geheven op de levering van aardgas, elektriciteit, halfzware olie, gasolie en LPG. De opbrengsten van de REB worden deels direct teruggesluisd naar de huishoudens door een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting.

BANS: Met ingang van 1 maart 2002 kunnen gemeenten, provincies en stadsdelen subsidie aanvragen om klimaatbeleid uit te voeren. Zij kunnen geld aanvragen voor projecten die de uitstoot van broeikasgassen reduceren op grond van de Subsidieregeling BANS klimaatconvenant. Het bestuursakkoord houdt in dat het Rijk, provincies en gemeenten in halfjaarlijkse overleggen heldere en effectieve onderlinge afspraken maken over belangrijke beleidsthema's. In het BANS-klimaatconvenant hebben de overheden afgesproken zich meer in te zetten voor de reductie van broeikasgassen. Er hebben 256 gemeenten en 11 provincies een subsidieaanvraag ingediend.

TELI: In het kader van de Subsidieregeling energiebesparing huishoudens met lage inkomens (TELI) kunnen lokale overheden, maar ook woningverhuurders en andere intermediaire organisaties en bedrijven subsidie ontvangen ten behoeve van projecten die beogen om huishoudens met lage inkomens te adviseren over – en te ondersteunen bij – energiebesparing binnen het huishouden. Het treffen van eenvoudige energiebesparende voorzieningen is daarbij inbegrepen. De huishoudens met lage inkomens wonen relatief vaak in een energie-onzuinige woning terwijl zij juist weinig middelen hebben om de energieprestatie van hun woning te verbeteren. Hoewel deze regeling qua CO₂-reductie relatief minder bijdraagt, heeft zij wel een gunstige invloed op de koopkracht van de te bereiken huishoudens. Een derde tender zal in 2005 worden uitgeschreven.

Groen beleggen: renovaties of nieuwbouwprojecten die duurzaam worden uitgevoerd kunnen in aanmerking komen voor een groene financiering. Dit betekent dat een lening kan worden afgesloten met een lagere rente. Zo is er in de periode 1995 tot 2003 voor 11 600 nieuwbouw woningen een groenverklaring verstrekt. In de periode 2005–2009 wordt het ook voor de utiliteitsbouw mogelijk groen te beleggen. Hiervoor zal in deze periode zo'n 15 miljoen extra worden uitgetrokken.

Kennisontwikkeling/-overdracht:

EPA-W: Het EnergiePrestatieAdvies voor de woningbouw (EPA-W) heeft tot doel de energetische kwaliteit van bestaande woningen in kaart te brengen met daaraan gekoppeld een advies over energiebesparende maatregelen die het best getroffen kunnen worden. Tot een jaar geleden was dit instrument gekoppeld aan de EPR doordat geïmplementeerde

maatregelen financieel werden ondersteund vanuit de EPR. Ook de kosten voor een EPA werden vergoed vanuit de EPR. Het EPA-instrument op zichzelf leidt niet tot CO₂-reductie, maar maakt de huidige mate van energie-efficiëntie van een woning inzichtelijk en biedt een advies om de energieprestatie te verbeteren.

EPL: De EnergiePrestatie op Locatie (EPL) is net als de EPC een maat voor het berekende verbruik van fossiele brandstoffen maar dan voor een hele wijk, inclusief de energievoorziening.

Kompas: Het «Kompas voor energiebewust wonen en werken» dat SenterNovem in opdracht van VROM uitvoert, is een doelgroepgericht programma van waaruit kennisoverdrachts- en procesondersteuningsactiviteiten worden ondersteund richting o.a. gemeenten, corporaties en (via intermediairen) eigenaar-bewoners.

In het kader van de hierboven genoemde doelstellingen worden in de **utiliteitsbouw** momenteel de volgende instrumenten ingezet:

Regelgeving:

EPN-U: Vanaf eind 1995 dient ook nieuwbouw in de utiliteitssector te voldoen aan de EnergiePrestatieNorm (EPN). Hierbij worden minimum-eisen gesteld aan de energetische kwaliteit van het ontwerp van een utiliteitsgebouw. In verband met de grote diversiteit aan utiliteitsgebouwen zijn er voor verschillende soorten gebouwen aparte EPC-eisen vastgesteld. De laatste aanscherping van de eisen voor de utiliteitsbouw dateert van 1 januari 2003.

Fiscaal/financieel:

(R)EB: Net als voor de huishoudens dienen ook bedrijven REB af te dragen over verbruikte energie. Omdat de hoogte van de REB echter lager wordt op het moment dat meer elektriciteit of aardgas wordt afgenomen treft de REB vooral de kleinverbruikers, waaronder ook een deel van de utiliteitsbouw.

EIA: De Energie Investerings Aftrek (EIA) is in 1997 ingesteld en is één van de manieren om de opbrengsten van de REB terug te sluizen naar de sectoren die REB betalen. De EIA is ingesteld met het doel energiebesparing en de inzet van hernieuwbare energie door het Nederlandse bedrijfsleven te stimuleren.

Kennisontwikkeling/overdracht:

EPA-U: Het EnergiePrestatieAdvies voor de utiliteitsbouw (EPA-U) heeft tot doel de energetische kwaliteit van bestaande utiliteitsgebouwen in kaart te brengen met daaraan gekoppeld een advies over energiebesparende maatregelen die het best getroffen kunnen worden. Hoewel de afgelopen jaren hard is gewerkt aan de ontwikkeling van dit instrument is de implementatie momenteel nog niet afgerond.

Kompas-programma: het eerder gememoreerde programma «Kompas, energiebewust wonen en werken» dat SenterNovem in opdracht van VROM uitvoert, kent ook activiteiten die zijn gericht op de doelgroepen institutionele beleggers en gebouweigenaren en/of -gebruikers.